

Lausunto
9.12.2022
VN/22906/2020

Julkisuusulkinen

Valtiovarainministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto valtiovarainministeriölle digitalisaation edistämisen ohjelman (Digiohjelma) lainsäädäntötyöryhmän koonnista ja näkemyksistä digitalisaation säädöstilanteesta ja muutosehdotuksista

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua digitalisaation edistämisen ohjelman (Digiohjelma) lainsäädäntötyöryhmän koonnista ja näkemyksistä digitalisaation säädöstilanteesta ja muutosehdotuksista.

Lainsäädäntöryhmän tarkoitus on ollut selvittää sähköisen asiointiin haasteita laaja-alaisesti kuulemalla soveltajia ja palvelukehittäjiä. Käytettävissä olleen informaation pohjalta työryhmä tunnisti toimenpiteet, joilla digitaalista asiointia ja palvelujen kehittämistä ja käyttöä voidaan lainsäädännön näkökulmasta edistää. Yksi tunnistetuista toimenpiteistä oli voimassa olevan lainsäädännön muutostarpeiden arviointi, jota koskevat työryhmän näkemykset on esitetty loppuraportissa.

Eri vaihtoehtoja nykytilanteen helpottamiseksi on tunnistettu ja tuodaan niitä esiin tiedostaen, että ehdotukset tarvitsevat vielä jatkovalmistelua toteutuakseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö on ollut mukana lainsäädäntöryhmän koonnin ja näkemyksen valmistelussa, ja digiohjelman alaisuudessa toimivan YritysDigi-hankkeen toimissa yrityksille ja yhteisöille suunnattujen digitaalisten julkisen hallinnon asiointipalvelujen kehittämiseksi. Liikenne- ja viestintäministeriö tukee lainsäädäntötyöryhmän työtä tunnistaa mahdolliset sääntelyn kehittämistarpeet digitaalisen asiointiin edistämiseksi ja tukee ryhmän tekemiä aloitteita sääntelyn kehittämiseksi.

LVM haluaa tuoda esiin seuraavat yleiset huomiot:

Kuten raportissa on huomioitu, tulisi palveluiden olla suunniteltu ja toteutettu mahdollisimman vähän asiakasta kuormittavasti ja ihmislähtöisesti. Raportissa tuodaan ilmi, että se tarkoittaa konkreettisesti kunkin elämäntapahtumakokonaisuuden kuvaamista halutun lopputuloksen kautta. Tämä tarkoittaa asiaan liittyvien säädösten laajempaa kartoittamista ja halutun lopputuloksen kautta lähestymistä. Mukaan tulisikin ottaa muun muassa mahdollisuudet ennakoita asian käsittelyä, osa-automatisointi tai automaattinen päätöksenteko ja viran puolesta hyödynnettävät, muiden viranomaisten hallussa olevat tiedot. Liikenne- ja viestintäministeriö haluaakin korostaa viranomaisten välisen tiedonvaihdon ja tiedon yhteentoimivuuden (erityisesti semanttinen yhteentoimivuus ja metatieto) kehittämisen tarpeellisuudesta ja ns. once only –periaatteen¹ edistämistä viranomaisasiointissa. Usein tiedon

¹ once only –periaate viittaa siihen, että samoja tietoja kysytään vain kerran, eli viranomaisilla jo olevia tietoja ei kysyttäisi yrityksiltä tai kansalaisilta uudestaan.

yhteentoimivuuden perusta luodaan jo lainsäädäntövaiheessa (esimerkiksi määrittelyt, sanastot ja soveltamisalue) ja tähän tulisi kiinnittää aiempaa enemmän huomiota, jotta myös lainsäädäntöä voitaisiin käsitellä rakenteisen datan periaattein ja automatisoidusti.

Kansalaisten omien tietosisältöjen suostumusten hallinnointiin ja uudelleenkäyttöön (omadata-malli) tulee tarjota aito mahdollisuus. Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa on linjattu, että selvitetään eri tavat, joilla voidaan paremmin turvata kansalaisten oikeuksista hallinnoida omia tietojaan omadata-periaatteen mukaisesti. Koska yleinen tietosuoja-asetus ja sen luoma oikeus datan siirrettävyyteen ei velvoita julkisia toimijoita, tämä oikeus tulisi turvata kansalaisille erikseen eräänlaisena minimivaatimustasona, jotta suhde yleisen tietosuojasääntelyn mukaiseen käsittelyyn säilyy yhtenäisenä.

Omadata-periaatteella tarkoitetaan ihmiskeskeisiä henkilötiedon hallinta- ja hyödyntämismalleja, joissa ihmisille annetaan oikeus omaan dataansa. Lähtökohtana on, että ihmiset itse voivat hyödyntää, hallita ja luvittaa eteenpäin heistä kerättyä dataa kuten ostos-, liikkumis-, talous- tai terveystietoja. Keskeinen keino henkilöihin liittyvän datan hyödyntämisessä on vahvistaa yksilöiden asemaa, oikeuksia ja käytännön mahdollisuuksia heitä koskevien tietojen hallintaan.

Samalla kun edistetään omadata-mallin mukaista ihmiskeskeistä henkilötiedon hallinta- ja jakamismallia ovat tietoturva ja tietosuoja keskeisessä asemassa tiedon käsittelyssä ja jakamisessa. On varmistettava, että kansalaiset, elinkeinoelämä ja julkishallinto luottavat tietoyhteiskunnan palveluiden turvallisuuteen. Luottamus perustuu muun muassa palveluiden helppokäyttöisyyteen, riittävään yksityisyyden suojan varmistamiseen sekä sisältöjen aitouteen. Uusien palvelujen syntymisen ja turvallisen käytön edellytyksenä on tietoturvan varmistaminen koko toimitusketjussa. Teknologioilta edellytetään lisäksi ihmisoikeuksien vahvaa kunnioittamista sekä avoimuutta, luotettavuutta ja kaikkien toimijoiden osallistamista. Tietoturvan ja sisänrakennetun yksityisyyden suojan täytyy kuulua kiinteästi palvelujen kehittämiskäytäntöihin.

Laura Eiro
osastopäällikkö
Tieto- ja turvallisuusosasto

Lotta Engdahl
erityisasiantuntija
Tieto- ja turvallisuusosasto

Jakelu

valtiovarainministeriö

VN/22906/2020-LVM-144

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: